

NORDISK SAMARBEJDE OMKRING BØRNELITTERATUR – INSTITUTIONELLE RAMMER OG KONKRETE TILTAG

JUSTYNA HABER-BIAŁY

Adam Mickiewicz University, Poznań

ABSTRACT. The author presents main institutions and ideas concerning the Nordic cooperation within children's literature. The Nordic culture-model is analyzed with focus on children's fiction. The paper includes some reflections about the Danish way of circulation of children's literature in Denmark and examines cooperation strategies in Nordic countries.

Børnelitteraturen, betragtet som en del af de kulturelle aktiviteter er forholdsvis sent blevet inddraget i det nordiske samarbejde. Først i 90'erne begyndte man for alvor at støtte og synliggøre dette børnelitterære nordiske slægtskab på regionalt plan. Om dette skyldes den evige diskussion om børnelitteraturens omstridte status mellem kunst og pædagogik, mangelen på institutioner som kunne forestå dette samarbejde eller måske begge dele, er svært at afgøre entydigt. Men selv om børn og unge længe har været opfattet som en prioritet i Nordisk Ministerråds projekter, har de litterære aktiviteter stået i skyggen af andre børnekulturelle områder. I løbet af de sidste 10–15 år har billedet dog ændret sig betydeligt og børnelitteraturen er ved at finde sin plads i det nordiske netværk.

For at belyse denne udvikling vil jeg starte med at skitsere de formelle rammer for det kulturelle samarbejde og dernæst placere børnelitteraturen i denne sammenhæng. Med Danmark som et nordisk eksempel vil jeg endvidere skildre hvordan det børnelitterære miljø er blevet organiseret og hvordan denne struktur påvirker litteraturens udvikling. Til sidst går jeg over til det regionale plan og undersøger hvordan de danske forhold er blevet koblet sammen med andre nordiske og med hvilket resultat.

1. DET NORDISKE SAMARBEJDE PÅ KULTUROMRÅDET

En fælles nordisk kulturpolitik blev etableret som en del af Nordens velfærdsstrategi efter Anden Verdenskrig. Helt konkret blev denne struktur formaliseret på regeringsplan efter landene tiltrådte Kulturaftalen i 1972.¹ Under udarbejdelse af kulturpolitikken tog man udgangspunkt i en balance mellem stimulering af individuel kunstnerisk udfoldelse på den ene side og offentlig kollektiv regulering af kunststøtteordninger på den anden. Formålet med denne mekanisme var at sikre lige muligheder for modtagelse af kulturelle tilbud for alle Nordens borgere. I praksis førte det til, at man i de nordiske lande oprettede statslige kunstråd, som fik ansvaret for forvaltning og distribution af de statslige kunststøtteordninger.

Det karakteristiske for den nordiske kulturmodel er, at man i modsætning til andre lande i Europa sætter fokus på at give støtte til individuelle kunstnere (f.eks. i form af arbejdsstipendier og legater) og ikke som det er tilfældet i Holland eller England til konkrete projekter af innovativ eller kollektiv karakter. Kunstnerisk kvalitet opfattes som det vigtigste kriterium for tildeling af støtte og fordelingen af midlerne sker efter armlængdeprincippet.² Bortset fra den direkte støtte som tildeles konkrete kunstnere, findes der i den nordiske kulturpolitik en række redskaber, som udgør den indirekte subvention til kulturens udfoldelse. I tilfælde af litteraturaktiviteter findes der mindst fire områder af betydning:

- biblioteksafgiften som er kompensation for gratis udlån af beskyttede værker fra folkebiblioteker,
- offentlige indkøbsordninger (f.eks. har man i Norge faste regler om indkøb af et vist antal af børnebøger til bibliotekerne),
- rettighedsbeskyttelse af de kunstneriske værker,
- støtte til kunsterorganisationer.

Loven om biblioteksafgift, den første af sin art blev indført i Danmark i 1946 og har siden hen gennemgået en række modifikationer, men den vigtigste ændring som fik særlig betydning for børnelitteraturen blev implementeret 40 år senere og forudsætter, at illustratører skulle have afgift på lige fod med forfattere.³ De offentlige indkøbsordninger sikrer, at staten lovmæssigt forpligter sig til indkøbet af et aftalt antal udgivne bøger, som senere bliver distribueret til folke- og skolebiblioteker og på den måde øger børns adgang til kvalitetslitteratur.

Både de indirekte og direkte kunststøtteordninger varierer i omfang i de nordiske lande og bliver modificeret i forhold til den aktuelt gældende nationa-

¹ Kulturaftalen af 15. marts 1971 mellem regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om kulturelt samarbejde.

² Armlængdeprincippet skal forstås som en bevillingspolitik, hvor den overordnede bevilling tildeles et fond eller råd bestående af fagfolk, der uafhængigt (på armlængde) af de politiske strømninger fordeler midlerne til kunstnere.

³ Torben Weinreich, *Børnelitteratur – en grundbog*, Høst, København 2003, s. 71.

le kulturpolitik, men hovedforudsætningen, d.v.s. armslængdeprincippet garanterer en adskillelse af kompetencer mellem lovgivende (Nordisk Ministerråd), dømmende (kunststrådene, ekspertpaneler) og udøvende (kunstnere, organisationer) instanser.

I henhold til Nordisk Ministerråds statistikker omkring størrelsen af kulturfinansieringen i perioden 1975–2000, kan man konstantere, at den samlede kunststøtte i Norden har ligget meget konstant på omkring 0.5% af BNP⁴ og dens fordeling på forskellige kulturområder har ligeledes været stabil. Samtidig kan det bemærkes, at der siden 1980'erne er sket en forskydning i finansieringen af det kulturelle kredsløb, idet flere og flere ikke offentlige instanser – private virksomheder og fonde overtager sponsorering af kulturen, og på den måde bidrager til dens kommercialisering.

2. BØRNELITTERATURENS STATUS I DET NORDISKE SAMARBEJDE

Det nordiske kultursamarbejde har fra begyndelsen hørt til de højeste prioriteringsområder i Nordisk Ministerråd. Med tiden er et af de overordnede mål i denne kulturformidling i Norden blevet et ønske om at synliggøre nordisk identitet udtrykt gennem kunsten. Disse anbefalinger blev i næsten uændret form overført til børne- og ungdomskultursamarbejde i 90'erne. Det juridiske grundlag for implementering af disse politiske mål blev fastsat i form af NM's strategidokument Nordisk kultursamarbejde ved århundredeskiftet (1998) og på børnekulturområdet suppleret med to handlingsplaner. Den første hed Et kommende Norden – nordisk børne og ungdomssamarbejde 1996–2000 og senere som nummer to i rækken fulgte Det unge Norden – fælleskab og mangfoldighed 2002–2006. Den sidste tager udgangspunkt i et netværkssamarbejde mellem kulturinstitutioner, skoler, foreninger, biblioteker og fokuserer på fire strategiske områder: det flerkulturelle samfund i Norden, leg og legetraditioner, nye medier og udtryksformer samt viden og erfaringer.

Nordisk børnelitteratur nævnes ikke direkte i strategien som et konkret fokusområde, men bliver indirekte indskrevet i det politiske program. Interessen for nordisk børnelitteratur skal fremmes for eksempel ved etablering af mødepladser for børn og forfattere fra andre nordiske lande (støtte til litteraturfestivaler, forfatterbesøg på skoler og biblioteker, læsekampagner). Litteraturen opfattes samtidig som det medium der styrker nordisk identitetsbevidsthed, fordi den henviser til den fælles nordiske kulturelle baggrund. Det fremgår af strategidokumentet, at man for tiden ikke sætter fokus på de klassiske kulturområder som teater, film, musik eller litteratur, tværtimod, planen fremhæver først og fremmest

⁴ Peter Duelund, *Den nordiske kulturmodel – historie, erfaringer og udfordringer*, Nordisk Kulturinstitut, København 2003, s. 58.

de tværsektorielle projekter, som knytter forskellige grene af børnekulturen sammen i form af et netværk mellem faglige organisationer og institutioner.

I denne sammenhæng balancerer børnelitteraturen som en del af det politisk konstruerede kultursamarbejde på to søjler. Den første kan defineres som en bred forståelse af børnekultur, den anden er forankret i litteraturen. Derfor har det nordiske samarbejde om børnelitteraturen draget en stor fordel af oprettelsen af Nordisk Litteratur- og Bibliotekskomite NORDBOK i 1998, hvis aktiviteter ikke begrænses til voksenlitteratur, men i høj grad koncentrerer sig om tilgængelighed, kendskab og popularisering af nordisk børnelitteratur.

3. BØRNELITTERATUREN OG DENS LEGITIMERING – DANMARK SOM ET EKSEMPEL

Den nordiske kulturmodel, der forudsætter kulturens adskillelse fra politiske og økonomiske formål, danner samtidig grundlag for de institutionelle rammer for de forskellige kunstgrene, herunder også børnelitteratur. Det danske kulturministerium har siden slutningen af 1990'erne været særligt opmærksomt på børn og unge og har i denne forbindelse etableret en række styrelser, komiteer og råd, hvis opgave er at styrke udviklingen af børnelitteraturen. Det første forsøg på at oprette en institution, som skulle varetage de børnekulturelle interesser blev iværksat i 1975, da man etablerede Arbejdsgruppe om Børn og Kultur. Blandt gruppens kendteste aktiviteter var gennemførelsen af en stor undersøgelse om børns fritidsvaner (kendt som *Kulturens Børn 1980*). I 1999 etableredes Kulturrådet for Børn, hvis formål var at afprøve nye samarbejdsformer mellem institutioner med henblik på at formidle kulturarven til børn. Da forskellige undersøgelser viste, at de igangsatte kulturelle børneprojekter virkede forholdsvis isoleret i forhold til hinanden, besluttede kulturministeren i 2003 at oprette et nyt organ under navnet "Det børnekulturelle netværk". Netværket består i dag af en række styrelser, der omfatter forskellige kunstgrene som litteratur, film, billedkunst, teater og andre. Med hensyn til den litterære dimension er der mindst tre af disse, som har betydning for udvikling af børnelitteraturen, nemlig *Biblioteksstyrelsen*, *Kunststyrelsens Litteraturudvalg* og *Kunstrådets Litteraturcenter*.

Kunstrådet fremmer udvikling af kunsten i Danmark hovedsagelig ved at yde finansiel støtte til kunstneriske formål. I tilfælde af børnelitteraturen findes der en række puljer, som omfatter f.eks. rejse- og arbejdslegater, tilskud til oversættelser, midler til afholdelse af litterære arrangementer, og ikke mindst en særlig børnelitteraturpulje. Kunstrådet iværksætter selv ikke projekter, dets funktion kan defineres som en tilskudsgivende institution med overskuelige kriterier for ansøgere. Derimod står Kunststyrelsens Litteraturcenter ikke udelukkende for tilskudsbevillinger, men varetager samtidig en international kulturudveksling på litteraturområdet ved at formidle information om dansk litteratur og litteratur-

politik til den professionelle kunst- og forskningsverden i Danmark og i udlandet, blandt andet via internetportaler.⁵ Biblioteksstyrelsen er den institution, der udover at fastsætte retningslinjer for de danske skole- og børnebiblioteker og deres rolle i formidlingen af skønlitterære værker, samtidig administrerer biblioteksafgiften, der betragtes som en form for støtteordning. Den har gennem de sidste årtier fået en stor betydning for udviklingen af børnelitteratur og der igennem har mange børnebogsforfattere fået mulighed for i stor udstrækning at leve af deres forfatterskab.⁶

Der udgives ca. 3-4 millioner danske børnebøger om året, hvoraf omkring halvdelen sælges gennem boghandlere, mens resten ender på skole- og børnebibliotekernes hylder. Når man derudover tager i betragtning, at selvom børnebøger per definition er rettet mod børn, så bliver de dog skrevet, udgivet, anmeldt og i høj grad vurderet og indkøbt af voksne. Derfor spiller børne- og skolebiblioteker en stor rolle i formidlingen af børnelitteratur. Børnebibliotekerne er en del af det samlede folkebibliotekssystem og i biblioteksloven fra 1964 er enhver kommune forpligtet til på bibliotekerne at have en børneafdeling og en ledende børnebibliotekar. I praksis svarer det til 967 børnebiblioteker (3,5 per kommune) med en bogsamling på 10 mio bøger.⁷ På disse biblioteker skelnes mellem forskellige former for formidlingsstrategi. Nogle steder vælger man at blande sig mindst muligt i børnenes hjemlån af bøger, man sørger for at der er stor mangfoldighed på hylderne og let, overskuelig adgang for lånerne. Den modsatte holdning forudsætter, at bibliotekarne engagerer sig i forhold til brugerne. Denne kulturpædagogiske målsætning fører til, at man gennem indkøbet af bøger fremmer bestemte former for litteratur på bekostning af andre. Dette fører til, at det bliver bibliotekarne der bestemmer hvad der er bedst for børn og ikke børnene selv. De fleste børnebiblioteker lægger dog stor vægt på børnenes egne ønsker og præferencer (projekter – børn som konsulenter ved udarbejdelse af indkøbslister) og eksperimenterer samtidig med nye former for formidling som forfatteraftener, højtlesning og læseværksteder. Skolebiblioteker, ofte benævnt pædagogiske servicecentre er en integreret del af skolen og har en tæt forbindelse til undervisningen. Deres samlinger omfatter udover bøger til fritidslæsning også alt materiale som bruges på skolen. Der findes ca. 1700 skolebiblioteker i Danmark som råder over ca. 24 mio bind. En læseundersøgelse gennemført i slutningen af 90'erne viste, at der hvert år udlåntes ca 51 mio bøger fra disse to typer biblioteker, hvilket svarer til 60 bøger per barn i alderen 3–15 år.⁸

⁵ www.litteraturnet.dk indeholder forfatterprofiler, base over dansk litteratur i oversættelse og nyhedssevice mens www.childbooks.dk er et alternativt bibliotek for børn.

⁶ Mens biblioteksafgiften i 1980 udgjorde 33,8 mio dkk, steg den i de efterfølgende 25 år til 144, 3 mio dkk, hvoraf nulevende skønlitterære børneforfattere udgør 13,8 %. Statistik om biblioteksafgift af 30. juni 2005, Biblioteksstyrelsen, København.

⁷ Torben Weinreich, op.cit., s. 75.

⁸ Ibid., s. 85.

Der er meget at vælge imellem når det gælder børnebøger. Danmark tilhører de lande i verden, hvor der udkommer flest børnebøger i forhold til antallet af børn. I 1999 blev landets rekord forbedret til 1916 titler (incl. skøn og faglitteratur), mens det i begyndelsen af 1900-tallet blot var 42 børnebøger.⁹ Selv om tallene skal tages med et vist forbehold, fordi forlagene selv bestemmer hvad der registreres under denne betegnelse, er der uden tvivl tale om en voldsom og imponerende stigning i produktionen af litteratur for børn. Derudover skal der tilføjes, at 86% af de udgivne skønlitterære værker er førsteudgaver, hvilket tyder på, at kun en lille del kommer i flere oplag.

Formidling af børnebøger står i tæt relation til forsknings- og anmeldervirksomhed på dette område. Denne opgave forestås af Center for Børnelitteratur, oprettet i 1998 og placeret på Danmarks Pædagogiske Universitet. Institutionens mål og intention er baseret på fortsat udbygning af samlingen af børnelitteratur på Danmarks Pædagogiske Bibliotek, der er en af Europas største og i dag består af ca. 80 000 bind dansk og udenlandsk (især nordisk) børnelitteratur, børneblade, dansk og udenlandsk videnskabelig litteratur og anden faglitteratur om børnelitteratur samt tidsskrifter. Institutionen ansætter forskere i børnelitteratur ud fra æstetiske, sociologiske, historiske og formidlingsmæssige betragtninger og formidler viden om børnelitteratur gennem foredrag, konferencer og seminarer. Forskningen har indtil videre haft fokus på emner som børnelitteraturens egenart, billedbøger, fantastisk litteratur, børns læsevaner og bliver bl.a. publiceret i en skriftserie under titlen *Nedslag i børnebogforskningen* (udgivet siden 2000). Centret tilbyder også en to-årig uddannelse på Forfatterskolen for børnelitteratur, hvis tilknytning til en statslig forskningsinstitution – Danmarks Pædagogiske Universitet – og uddannelsesopbygning er et stort skridt i retning af popularisering af børnelitteratur blandt potentielle unge forfattere.

Hvis kulturformidling opfattes som aktiviteter, der på en måde skal bidrage til kunstoplysning og en positiv modtagelse af denne, så er det hensigtsmæssigt at nævne et par tidsskrifter, der henvender sig til det børnelitterære miljø. Blandt de mest populære hører *BUM – Børne- og Ungdomslitteratur Magasinet*, *Børn og Bøger*, udgivet af Danmarks Skolebibliotekarforening og dertil kommer mange andre tidsskrifter, der jævnligt beskæftiger sig med børnelitteratur og indeholder anmeldelser bl. a. *Skolebiblioteket*, *Læsepædagogen* og *Folkeskolen* samt årbogen *Plys*.

Set ud fra et tids- og indholdsmæssigt perspektiv har kulturformidlingen blandt børn i Danmark gennemgået en del forandringer i forhold til de strategiske mål, fastsat af Kulturministeriet. I 70'erne var demokratisering af kulturen et nøgleord og man tog meget hensyn til at sikre lige adgang til kulturprojekter/initiativer rundt omkring i landet. Derimod var kunstformidlingen i 80'erne mere præget af en slags beskyttelse af børns egne kulturelle udtryk, børns egen

⁹ Kari Sønsthagen, Torben Weinreich, *Leksikon for Børnelitteratur*, Branner og Korch, Frederiksberg 2003, s. 461.

verden. I dette lys kan tiden fra 90'erne og fremefter karakteriseres som en satsning på mødet mellem barn og kunst, og i denne sammenhæng børnelitteratur. Denne tendens udtrykkes tydeligt i forskellige børnebogs-kampanjer og projektet "Læselysten"¹⁰ kan tjene som et relevant eksempel. Projektet startede i 2003 og har intil videre fået et budget på 8.5 mio dkk. For nuværende år 2005 omfatter kampagnen mange læseprojekter som et resultat af et samarbejde mellem lokale myndigheder (kommuner) og andre kulturformidlingsinstitutioner. Projekterne spænder fra oprettelsen af børnehavebiblioteker til læsekampanjer på mælkekartoner, fra forfatterskole for unge, til "Godnat og sov godt!"-historier og ikke mindst konferencer og publikationer om læsning.

Et andet landsdækkende initiativ er "Den Gode Historie" – børne- og ungdomslitteraturfestival, første gang afholdt i 1956, dengang som en Børnebogssuge. Efter en pause besluttede man i 1998 at arrangere en festival under navnet "Den Gode Historie". I år bliver festivalen knyttet til H.C. Andersen med eventyr som et hovedemne. Visionen er, at festivalen derefter skal blive en tilbagevendende begivenhed, som skal afholdes hvert andet år, og som skal munde ud i udarbejdelsen af et inspirationskatalog. Bag de lokale aktiviteter står et landsdækkende netværk af folk fra biblioteker, skoler, kirker, museer, børne- og ungdomsinstitutioner, forfattere, fortællere, forlag, boghandlere m. fl.

En anden strategi for at synliggøre børnelitteraturen på er forbundet med priser som uddeles hvert år og er med til at skabe opmærksomhed omkring de nominerede værker og deres forfattere. Den længste tradition er knyttet til Kulturministeriets forfatterpris for børne- og ungdomsbøger for det originale, kvalitative værk, første gang uddelt i 1954 og senere fulgt af Illustratørpris (siden 1979). Til andre prestigefyldte priser hører Danmarks Skolebibliotekarforenings pris (siden 1978), Børnebibliotekarens Faggruppes pris BØFA og BMFs boghandlermedhjælpernes pris (siden 1980). Den danske afdeling af IBBY – International Board on Books for Young People – uddeler også en pris til personer som på en særlig måde har bidraget til at fremme børnelitteraturen, mens Kulturministeriet for to år siden oprettede en pris som uddeles af børn. Derudover har de danske forlag taget initiativ til at komme i kontakt med både etablerede og debuterende forfattere i form af bogkonkurrencer (f.eks. Nordisk konkurrence om roman for børn og unge, udskrevet af Gyldendal i 2001 med en præmie på 100 000 kr. Der blev modtaget 130 manuskripter).

Det børnelitterære kredsløb i Danmark med dets organisatoriske struktur, støtteordninger og formidlingskanaler kan være det mulige svar på børnebogens høje status ikke mindst blandt de yngste, men også i hele befolkningen.

¹⁰ "Læselysten" er et projekt indledt af Kulturministeriet og har til formål at inspirere børn til at læse og opleve bogens fiktionverden. Kampagnen omfatter bl. a. en særlig biblioteksbetjening for børnehaver, højtlæsningskonkurrencer, årets børnebog udvalgt af børn, udbygning af web-sider om børnelitteratur, husforfatterordningen og projektet Ordenes magi – om læsningens terapeutiske virkning.

Antallet af udgivne børnebøger, dækning med skole- og børnebiblioteker, højt udlånstal og anvendelse af børnebøger i undervisningen i skolerne er med til at skabe et fast grundlag for børnelitteraturens udvikling, såvel den æstetiske dimension og som det pædagogisk sigte.

4. NORDISK SAMARBEJDE OMKRING BØRNELITTERATUR

Den danske børnelitteraturs slægtskab med nordisk kunst på dette område fremmes af Nordisk Ministerråds institutioner, hvor især to har betydning for udvikling af børnelitteraturen. Den første, Nordbok – Nordisk Litteratur- og Bibliotekskomite, oprettet i 1998, (tidligere NABO – Kommiteen til oversættelse af nabolandlitteratur, 1975), står for udbredelsen af nordisk litteratur og biblioteksamarbejde i Norden, bl.a. gennem tilskud til oversættelser mellem nordiske sprog.¹¹ Men selv om tilskudspuljen har været en fast post i NM's budget siden 1981, virker antallet af litterære oversættelser ikke særlig imponerende. Hvis man tager Danmark som eksempel udgør oversættelserne ca. 65% af alle udkomne børnebøger. En overvejende del (65%) kommer fra det engelsksprogede område, på andenpladsen er svenske bøger med 12% og dernæst følger franske 8% og tyske 7% mens øvrige 6% kommer fra andre sprog. Situationen ser anderledes ud den anden vej. En opgørelse foretaget af Dansk Litteraturinformationscenter i begyndelsen af 90'erne viser, at de nordiske lande står for næsten halvdelen (45%) af alle oversættelser fra dansk, tysksprogede områder for 25% mens den sidste fjerdedel er fordelt mellem 11 lande med engelsk i spidsen.¹² Nordbok igangsætter en række litteraturprojekter (fra en pulje på omkring 1 mio dkk), hvor midlerne bliver uddelt i tilfælde af et samarbejde mellem mindst 3 lande og hvis projektets formål tjener den såkaldte "nordisk nytte". Den mest udbredte samarbejdsform er udveksling mellem nordiske folkebiblioteker. Derudover bliver den mest prestigefyldte litterære pris i Norden – Nordisk Råds Litteraturpris – og tidsskriftet "Nordisk Litteratur" finansieret over Nordboks budget. Kommiteen står også bag projektet Biblioteksugen, som finder sted på mange biblioteker i hele Norden og afholdes i november under titlen "Skumringstid" (for voksne) og "Morgengry" (for børn). Denne årlige begivenhed er blevet gennemført siden 1997 og skal synliggøre den fælles nordiske fortællertradition ved højtlæsning af samme tekst på et bestemt klokkeslæt på alle deltagende biblioteker. Målet er at teksten læses på alle nordiske sprog og temaet i år er "På rejse i Norden".

¹¹ Nordbooks budget for 2005 er på 7 838 000 dkk, hvoraf 2 300 000 dkk går til oversættelser mellem nordiske sprog. Kilde Nordisk Ministerråds budget for 2005 tilgængelig på rådets hjemmeside: www.norden.org.

¹² Torben Weinreich, op.cit., s. 59.

Mens aktiviteter i Nordbok er relateret til konkrete projekter i form af oversættelser, udgivelser og festivaler, er den Nordisk Skolebibliotekarforening (NSF) mere et forum for udveksling af erfaringer og inspiration mellem skolebibliotekarer i Norden. Foreningen indbyder til en årlig konference, som i år skal afholdes på Island. Denne gang vil den handle om formidling af mundtlig og litterær arv og dens værdi for børn. I denne sammenhæng bliver der præsenteret nordiske sagaer, myter, sagn og eventyr og deltagerne får mulighed for at diskutere og vurdere hvordan disse genrer med nytte kan bruges i skolearbejdet. På konferencen har man siden 1985 uddelt Nordisk børnebogspris for en markant produktion, enten for et enkelt skønlitterært værk/billedbog eller for et forfatter-skab. Det prisbelønnede værk skal være nationalt forankret, men af en kvalitet, der gør det til en naturlig del af den fælles nordiske børne- og ungdomslitteratur.

En forholdsvis ny form for formidling af nordisk litteratur er internet-portaler, som giver mulighed for at stifte bekendtskab med nabolandslitteratur også indenfor hjemmets fire vægge. I efteråret 2001 åbnede det første nordiske virtuelle børnebibliotek BiBBi, hovedsagelig tænkt for børn mellem 3 og 12 år. Udover littærere historier på nordiske sprog indeholder biblioteket forfatter-oplysninger og anmeldelser skrevet af både voksne og børn. Et lignede koncept ligger bag projektet "Ett läsande Norden" gennemført i 1999–2000. "Læseglæde i Norden" havde til formål at udvikle samarbejdet mellem biblioteker, lærere og børn i aldersgruppen 6-15 år. Projektet resulterede i publikationen "Läsglädje i Norden. Barn- och ungdomsböcker på åtta språk" med forslag til spændende læseoplevelser, som kunne anvendes i undervisningen i Norden samt en internetudgave af bogen på web-siden www.ellen.nu. Og endelig bliver det kulturelle samarbejde i Norden på børne- og ungdomsområdet registreret og formidlet via en internetportal Valhalla som indeholder en omfattende samling (700) af kommenterede links til websteder om børne- og ungdomskultur i Norden.

En vigtig funktion i formidlingen og markedsføringen af børnelitteratur tilskrives Nordisk Børnebogsmesse, som for første gang fandt sted i år 2000 og sidenhen er blevet et uformelt mødested for personer fra børneforlagsbranchen i Norden. Udover at præsentere et mangfoldigt tilbud af børnelitteratur udgivet i Norden, skaber messen plads til andre kulturaktiviteter såsom filmforevisninger, forfatteroplæg, tegneværksteder og foredrag.

Et supplerende led i det nordiske samarbejde omkring børnelitteratur skabes af forskning som i de pågældende lande i Norden har en forholdsvis lang tradition. Allerede i 1967 etableredes Svenska Barnebokinstitutet der fungerer som et litteraturinformationscenter med en omfattende bogsamling. Lignede institutioner findes også i Finland (Tampere) og Norge (Oslo). Ved Stokholms Universitet findes Centrum for Barnkulturforskning (1980), hvor litteratur for børn og unge er et af hovedforskningsområderne, mens forskningen i Danmark koncentrerer på Center for Børnelitteratur, etableret i 1998 ved Pædagogisk Universitet i København. På det regionale plan foregår forskningssamarbejdet

over BIN-Norden (Barnekulturforskning i Norden) – et tværfagligt, nordisk netværk af forskere i børnekultur, hvor medlemskabet er personligt og ikke institutionelt. For børnelitteraturens vedkommende bør især nævnes Nordic Network for Childrens Literature Research, som siden 2002 har arrangeret nordiske værksteder med børnelitteratur i fokus. Sidste år blev konferencen afholdt på Island og handlede om børnelitteraturen mellem kunst og pædagogik, mens man i år, denne gang på Åland, vil have opmærksomheden rettet mod fortællestrategier. Udover disse værksteder står netværket for oversætterseminarer, hvor der drøftes problemer forbundet med litterær oversættelse af børnelitteratur. Netværkets aktiviteter registreres og beskrives på egen hjemmeside (www.litvet.su.se/norchilnet) der samtidig indeholder oplysninger om støttemuligheder i forbindelse med vejledning og forskning omkring børnelitteratur.

Som afslutning kan man konstantere, at børnelitteraturen siden slutningen af 90erne er blevet mere synlig i det nordiske samarbejde især på grund af formidlingsprojekter som nordisk børnebogmesse, nordisk biblioteksuge, læsekampagner, festivaler og ikke mindst nordisk børnebogpris. Man er samtidig i gang med at etablere forskellige netværk med formidling (børne- og skolebiblioteker) og forskning i fokus. Oprettelsen af særlige puljer og støtteordninger (f.eks. i NORDBOK) har fået en stor betydning for oversættelser af nabolandenes børnelitteratur.

På den anden side kan disse initiativer ses som et udtryk for en bestemt politisk målsætning, som ikke nødvendigvis stemmer overens med de unges læsepræferencer eller for den sags skyld forlagspolitik. Det danske eksempel viser, at en forholdsvis lille del af de samlede oversættelser til dansk stammer fra nordiske lande. Det nordiske samarbejde har gjort en indsats for at fremme kendskabet til nabolitteratur i Norden, men læselysten og præferencer lader sig ikke påvirke af politiske mål, og slet ikke når der er tale om børn.